

การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้งและการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนที่ปรากฏในศาลเจ้าจีน :
กรณีศึกษาศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

อธิปัตย์ นิตยน์รา*

สาขาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อีเมล : a.thipat@hotmail.co.uk, athipat.n@psu.ac.th

ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม**

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อีเมล : siriwan.l@ku.th

รับบทความ : 1 พฤศจิกายน 2567

แก้ไขบทความ : 15 ธันวาคม 2567

ตอบรับบทความ : 16 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ : บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้งของศาลเจ้าจีน รวมถึงการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนและบทบาทสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า จากอดีตถึงปัจจุบันศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี มีการที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ไม่ว่าจะเป็นจำนวนศาลเจ้า จุดที่ตั้ง ลักษณะตัวอาคาร ศาลเจ้าที่ผ่านการบูรณะ สามารถแบ่งประวัติและพัฒนาการเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 และช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และแบ่งช่วงสมัยการก่อสร้างตามช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็น 3 ช่วง คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง และสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน ในปัจจุบันอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีปรากฏศาลเจ้าจีนจำนวน 13 แห่ง แบ่งออกเป็น 10 แห่ง ที่เปิดให้เข้าเคารพสักการะและเยี่ยมชมได้ และ 3 แห่ง ที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการทางด้านสาธารณกุศล ซึ่งในจำนวนศาลเจ้าจีนทั้ง 13 แห่งนี้ เป็นศาลเจ้าจีนที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 และตั้งอยู่ที่ดั้งเดิมจำนวน 3 แห่ง ย้ายที่ตั้งใหม่ด้วยสาเหตุการเวนคืนที่ดินของทางราชการ และการจัดซื้อที่ดินรวมถึงการได้รับบริจาคที่ดิน จำนวน 3 แห่ง และก่อตั้งขึ้นใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2557 จำนวน 7 แห่ง จุดที่ตั้งในปัจจุบันเป็นลักษณะกระจุกอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่า สะดวกต่อการเดินทางเพื่อเข้าเคารพสักการะ การประกอบศาสนพิธีและกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีจีน ศาลเจ้าจีนนอกจากจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทยเชื้อสายจีนแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ทางศิลปะด้านสถาปัตยกรรมจีน และศูนย์กลางในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน รวมถึงศูนย์รวมความช่วยเหลือสังคมอีกด้วย

คำสำคัญ : ศาลเจ้าจีน; การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้ง; การสืบทอด; วัฒนธรรมประเพณีจีน; อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

* First author

E-mail address: a.thipat@hotmail.co.uk, athipat.n@psu.ac.th

** Corresponding author

E-mail address: siriwan.l@ku.th

Location changes and Inheritance of Chinese culture in Chinese shrines: Case Studies of Chinese shrines in Mueang Surat Thani District

A-thipat Nitnara

Chinese for Business Communication Section,
Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University
E-mail: a.thipat@hotmail.co.uk, athipat.n@psu.ac.th

Siriwan Likhidcharoentham

Chinese Section, Department of Easter Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University
E-mail: siriwan.l@ku.th

Received: 1st November 2024

Revised: 15th December 2024

Accepted: 16th December 2024

Abstract: This research aimed to study the history and location changes of Chinese shrines, including their locations, the preservation of Chinese cultural traditions, and their social welfare roles in Surat Thani's urban society. The findings reveal that Chinese shrines in Surat Thani district have evolved over time, with changes in their number, location, and architectural features through various renovations. The history and location changes can be divided into two periods: before and after B.E. 2500 (1957 CE). The construction periods align with three phases of the Rattanakosin era: early, middle, and present. Currently, there are 13 Chinese shrines in Surat Thani district: 10 are open for worship and visitation, while three are neglected and no longer provide charitable services. Of these 13 shrines, three remain at their original locations and were registered under the Local Administration Act B.E. 2475 (1932 CE). Three others were relocated due to government land expropriation, land purchases, or donations, while seven new shrines were established between B.E. 2543-2557 (2000-2014 CE). The current locations are clustered in the old town community area, providing convenient access for worship, religious ceremonies, and Chinese cultural activities. These Chinese shrines serve not only as spiritual anchors for Thai-Chinese people but also stand as symbols of Chinese architectural art, centers for preserving Chinese cultural traditions, and hubs for community support services.

Keywords: Chinese Shrine; Location changes; Inheritance; Chinese Culture; Mueang Surat Thani District

华人庙宇位置变更及中国传统文化传承情况 ——以素叻他尼府市区的华人庙宇为例

邓琨敏

泰国宋卡王子大学人文与管理科学学院汉语商务交际专业

作者的电子邮箱: a.thipat@hotmail.co.uk, athipat.n@psu.ac.th

林绕美

泰国农业大学人文学院东方语言学系

作者的电子邮箱: siriwan.l@ku.th

收稿日期: 2024年11月1日 修回日期: 2024年12月15日 接受日期: 2024年12月16日

摘要: 本文旨在研究素叻他尼府市区里的华人庙宇的历史和位置变更, 包括中国传统文化保存, 以及它们在素叻他尼府城市社会中的社会福利作用。研究发现, 素叻他尼府的华人庙宇经历了显著的历史变迁, 其数量、位置和建筑特色在不同历史阶段中发生了变化。其历史和发展可分为两个时期: 公元 2500 年 (1957 年) 之前和之后。华人庙宇的建设时期与曼谷时代的三个阶段相对应: 早期、中期和现阶段。目前, 素叻他尼府有 13 座华人庙宇: 其中 10 座开放供祭拜和参观, 另外 3 座被忽视, 不再提供慈善服务。在其中 13 座华人庙宇中, 有 3 座仍位于原址, 并根据佛历 2475 年 (公元 1932 年) 的泰国《地方行政法》进行注册。另外三座华人庙宇因政府征用土地、购买土地或捐赠而搬迁, 七座新建的华人庙宇则在佛历 2543-2557 年 (公元 2000-2014 年) 之间建立。另外, 庙宇大多集中在老城区, 为信徒的祭拜、宗教仪式和中国文化活动提供了便利。这些中国华人庙宇不仅是泰国华人的精神支柱, 也是中国建筑艺术的象征, 华人文化传统的传承中心, 以及社区支持服务的枢纽。

关键词: 华人庙宇; 位置变更; 传承; 中国文化; 素叻他尼府市区

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “ศาสนสถานจีน” ในประเทศไทย คนไทยรู้จักกันอย่างแพร่หลายด้วยสองคำเรียกว่า “ศาลเจ้าจีน” และ “วัดจีน” ซึ่งทั้ง 2 คำนี้แปลมาจากศัพท์จีนคนละคำ โดยคำว่า “ศาลเจ้าจีน” แปลมาจากคำว่า “廟” miào (เมี่ยว) หรือ “宮” gōng (กง) ส่วนคำว่า “วัดจีน” แปลมาจากคำว่า “寺” sì (ซื่อ) นอกจากนี้ “ศาลเจ้าจีน” และ “วัดจีน” ยังมีข้อแตกต่างที่สามารถเห็นได้ชัดอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก มีอิทธิพลความเชื่อที่ต่างกัน กล่าวคือ “ศาลเจ้าจีน” มีพื้นฐานความเชื่อและได้รับอิทธิพลมาจากเทพเจ้าต่าง ๆ ในลัทธิเต๋าของจีน ส่วน “วัดจีน” มีพื้นฐานความเชื่อและได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธนิกายมหายาน ส่วนประการที่สอง “ศาลเจ้าจีน” ไม่มีพระหรือนักบวชจำพรรษา มีเพียงแค่คนดูแลศาลเจ้าเท่านั้น แต่ “วัดจีน” ต้องมีพระหรือนักบวชจำพรรษา

“ศาลเจ้าจีน” และ “วัดจีน” เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีนในวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม ปรากฏขึ้นในประเทศไทยผ่านกลุ่มชาวจีนอพยพ ที่ได้นำขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเหล่านี้เข้ามาผสมผสานกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่น อันเห็นได้จากการสร้างขึ้นอาณาบริเวณเดียวกันของวัดไทยกับศาลเจ้าจีนหรือวัดจีน หรือแม้แต่ศิลปะจีน อาทิ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม มีนำมาประดับตกแต่งภายในวัดไทย จึงปรากฏให้เห็นการรวมศิลปะและวัฒนธรรมสองชาติเข้าด้วยกัน นอกจากนี้การนำมาซึ่งการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมแล้ว ยังปรากฏคำเรียกลูกหลานของชาวจีนอพยพที่แต่งงานกับคนพื้นถิ่นด้วย อธิษฐ์ชัย ไชยพจน์พานิช ได้กล่าวถึงคำเรียกลูกหลานของชาวจีนอพยพที่แต่งงานกับคนพื้นถิ่นว่า “ชาวจีนอพยพที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมีจำนวนมากและตั้งชุมชนกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ อีกทั้งชาวจีนอพยพยังแต่งงานกับคนพื้นถิ่นและมีลูกหลานสืบต่อมาอีกหลายชั่วอายุคนจนเกิดคำว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีน” หรือ “ชาวจีนโพ้นทะเล” (อธิษฐ์ชัย ไชยพจน์พานิช, 2561: 3)

จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอีกหนึ่งจังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์กับประเทศจีนมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีแบ่งช่วงสมัยประวัติศาสตร์ออกเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคชุมชนแรกเริ่มประวัติศาสตร์ 2. ยุคแคว้นแคว้นหรือนครรัฐ 3. ยุคร่วมสมัยสุโขทัย ออยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ในแต่ละยุคพบหลักฐานยืนยันว่าชุมชนโบราณภาคใต้รวมทั้งชุมชนโบราณในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการติดต่อกับดินแดนโพ้นทะเล อาทิ จีน อินเดีย อาหรับ และโรมันมาช้านาน หลักฐานยืนยันความสัมพันธ์มีทั้งโบราณวัตถุและเส้นทางการค้า โดยหลักฐานโบราณวัตถุที่เป็นเครื่องยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างสุราษฎร์ธานีกับจีนที่ค้นพบ ได้แก่ กลองมะโหระทึก ช่วงยุคชุมชนแรกเริ่มประวัติศาสตร์จำนวน 5 ใบ พบใน อำเภอพุนพิน อำเภอไชยา อำเภอท่าชนะและอำเภอเกาะสมุย หรือเครื่องถ้วยจีนที่เป็นหลักฐานโบราณวัตถุช่วงยุคแคว้นแคว้นหรือนครรัฐ ขุดค้นพบ 2 จุด ที่เมืองท่าริมฝั่งทะเล คือเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถังอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-15 ขุดค้นพบที่แหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์พุมเรียง อำเภอไชยา เมืองท่าริมฝั่งแม่น้ำ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (สะกดการเขียนตามที่ปรากฏในหนังสือต้นฉบับ) ที่ขุดค้นพบที่แหล่งโบราณคดีควนพุนพินหรือควนท่าข้ามกับแหล่งโบราณคดีวัดเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน ส่วนในช่วงยุคร่วมสมัยสุโขทัย ออยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ขาดหลักฐานทางโบราณวัตถุ จึงจำเป็นต้องอิงข้อมูลจากหลักฐานภายนอกหรือหลักฐานเอกสารต่างประเทศเพื่อศึกษาเรื่องราวในยุคนี้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2544: 21-45) สมัยราชวงศ์หยวนมีการติดต่อการทูตและทำการค้ากับสุโขทัย ซึ่งการค้าขายตัวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรือสินค้าจากจีนมักเดินทางมายังภาคใต้ของไทยในฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และบรรทุกสินค้ากลับไปในฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาปี พ.ศ. 1931 จีนได้ติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับอยุธยา มีการขนส่งสินค้ามากมาย การขนส่งสินค้าไปยังอยุธยานั้นจะหยุดถ่ายสินค้าตามเมืองท่าสำคัญฝั่งตะวันออก อาทิ เมืองปัตตานี นครศรีธรรมราช ไชยา ชุมพร เป็นต้น ส่วนในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์นี้ จีนมีบทบาทสำคัญทางการค้ากับภาคใต้อย่างกว้างขวางและเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ทำให้มีชาวจีนที่เดินทางมาติดต่อค้าขายคับคั่งและกระจายอาศัยอยู่ทั่วไปในเมืองสำคัญ

อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วทั้งอำเภอ มีทั้ง 5 กลุ่ม กลุ่มชาวจีนที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ชาวแต้จิ๋ว รองลงมาคือ ชาวไหหลำ ชาวฮกเกี้ยน ชาวจีนแคะ และชาวกวางตุ้งตามลำดับ จากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเล นำมาซึ่งขนบธรรมเนียม ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณี จนทำให้มีการร่วมมือกันสร้างศาลเจ้าจีนในอำเภอเมือง ฯ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีนโพ้นทะเลและชาวไทยเชื้อสายจีน มีนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเล อย่างเช่น ต่วนลี่เซิง และบุญยี่ง ไร่สุขสิริ กล่าวว่า “เมื่อชาวจีนอพยพถิ่นฐานไปต่างแดน พวกเขาหวังว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะปกป้องคุ้มครอง ดังนั้นจึงมีการสร้างวัดจีนและศาลเจ้าจีนในดินแดนใหม่ที่ตนไปตั้งหลักปักฐาน” (ต่วนลี่เซิง และบุญยี่ง ไร่สุขสิริ, 2543: 11) นอกจากนี้ สุรสิทธิ์ อมรรณิซศักดิ์ ได้กล่าวถึงการกราบไหว้เทพเจ้าของจีนไว้ในบทความเรื่องเจ้าพ่อเขาตอก: เทพารักษ์ไทยที่กลายเป็นเทพเจ้าจีนว่า “ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าทั้งหลายมาเป็นเวลาช้านานแล้ว และความเชื่อนี้ยังคงดำรงอยู่ตราบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการบูชาเทพเจ้านั้นมีจุดประสงค์มุ่งหวังให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในสิ่งที่มุ่งมาดปรารถนา และเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน” (สุรสิทธิ์ อมรรณิซศักดิ์, 2560: 2) ด้วยเหตุข้างต้น เมื่อชาวจีนไปตั้งถิ่นฐานที่ใดก็จะปรากฏศาลเจ้าจีนนอกจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแล้ว ยังเป็นที่รวมกลุ่มตั้งชมรม สมาคมและมูลนิธิ เพื่อให้เกิดความสมัครสมานและเป็นศูนย์รวมทางสังคมระหว่างกลุ่มชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนอีกด้วย

จากอดีตจนถึงปัจจุบันศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี มีการโยกย้ายสถานที่ตั้งด้วยเหตุสถานการณ์สังคมในช่วงเวลานั้น ๆ และยังคงคาดว่ามีศาลเจ้าจีนที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ด้วย ปัจจุบันการศึกษาข้อมูลประวัติศาลเจ้าในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีจำกัด และยากต่อการสืบค้นอย่างยิ่ง อันเนื่องมาจากขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและรวบรวมข้อมูลประวัติศาลเจ้าจีน จุดที่ตั้งและพัฒนาการ รวมถึงการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนและบทบาทสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี ที่ปรากฏในศาลเจ้าจีนโดยยึดขอบเขตการวิจัยในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นหลัก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานอันมีประโยชน์แก่การศึกษาและค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและการเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้งของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาบทบาทของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาคือ ศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาและรวบรวมข้อมูลประวัติศาลเจ้าจีน จุดที่ตั้งและพัฒนาการ รวมถึงการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนและบทบาทสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี งานวิจัยที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าจีนและบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ผ่านมา นั้น ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชวน เพชรแก้ว (2548) ได้ศึกษาชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นงานวิจัยภาพรวมในด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน วิธีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม รวมถึงบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเวลา 200 ปีมาแล้ว โดยตั้งชุมชน ครั้งแรกในอำเภอเกาะสมุย อำเภอเกาะพะงัน และมีการอพยพต่อเนื่องหลายครั้ง จนเกิดเป็นชุมชนเก่าและชุมชนใหม่กระจัดกระจายใน 10 อำเภอ คือ อำเภอเกาะสมุย เกาะพะงัน เมืองสุราษฎร์ธานี กาญจนดิษฐ์ ดอนสัก เคียนซา ไชยา ท่าชนะ พุนพินและบ้านนาสาร การตั้งถิ่นฐาน

ของชาวไทยเชื้อสายจีน จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นเกาะ พื้นที่ราบชายฝั่ง พื้นที่ราบควนเนิน และพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ จุดที่ตั้งมีความปลอดภัย สะดวกต่อการติดต่อกับภายนอกและสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง อาชีพสำคัญได้แก่ การค้าขาย การประมง การเกษตรและอาชีพด้านช่าง ชาวไทยเชื้อสายจีนปรับตัว ผสมผสานและยอมรับการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของดินแดนใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การศึกษา อาหาร หรือเครื่องนุ่งห่มที่คล้ายคลึงกับชาวไทยปักษ์ใต้ทั่วไป แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนจะผ่านคลาวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน แต่ก็ยังคงยึดถือปฏิบัติและคงความแก่นแท้ของวัฒนธรรมจีนเช่นเดิม นอกจากนี้ ชาวไทยเชื้อสายจีนยังให้ความสำคัญกับบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อเป็นการตอบแทนแผ่นดินที่อยู่ใหม่ที่เปรียบเสมือนบ้านเกิดเมืองนอนของตน การตอบแทนสังคมจึงถือเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือปฏิบัติ

นรา พงษ์พานิช, กนกกาญจน์ เมืองแก้วและจารึก อุปลา (2561) ศึกษาการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวจีนไหหลำ ณ บ้านเกาะแรต อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาบนพื้นที่เกาะแรต เกาะขนาดเล็กและถือเป็น 1 ใน 108 เกาะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาพบว่า “บ้านเกาะแรต” ยังปรากฏมรดกทางวัฒนธรรมของชาวจีนไหหลำ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิถีชาวบ้าน อาทิเช่น การถนอมอาหาร อาหารพื้นถิ่น อาคารและสถาปัตยกรรม การประมง การเดินเรือและการรักษาโรค เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นเห็นได้ว่า การศึกษาของชน เพชรแก้ว (2548) เป็นการศึกษารวบรวมในภาพรวมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมและบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น ส่วนการศึกษาของนรา พงษ์พานิช, กนกกาญจน์ เมืองแก้วและจารึก อุปลา (2561) เป็นการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมของชาวจีนไหหลำที่ได้รับการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งงานวิจัยทั้งสองเรื่องไม่ได้การศึกษาและนำเสนอข้อมูลด้านศาลเจ้าจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจากการสืบค้นยังไม่พบงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเช่นกัน จึงเป็นช่องว่างทางวิชาการด้านจีนศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาข้อมูลประวัติ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้ง และการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนของศาลเจ้าจีน ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากบทความวิจัยทั้งสองเรื่องข้างต้น และผลการศึกษสามารถเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการด้านจีนศึกษาที่ขาดหายไป ในแง่มุมข้อมูลประวัติ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้งและการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าว ยังสามารถเป็นข้อมูลปฐมภูมิในการศึกษาต่อยอดข้อมูลด้านศาลเจ้าจีนของจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป รวมถึงสามารถนำองค์ความรู้ไปประกอบการเรียนการสอน หรือจัดทำข้อมูลแนะนำได้

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาเอกสารประเภทบทความวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา กิจกรรมสาธารณกุศล บทบาททางสังคม รวมถึงภาพถ่ายศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. จำแนกข้อมูลประวัติ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้ง การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนและบทบาทสังคมสงเคราะห์ของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา พร้อมตารางและรูปภาพประกอบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ปรากฏศาลเจ้าจีนจำนวน 13 แห่ง แบ่งออกเป็น 10 แห่งที่เปิดให้ประชาชนรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติทั้งในและต่างจังหวัดเข้าเคารพสักการะและเยี่ยมชมได้ และ

3 แห่ง ที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการทางด้านสาธารณกุศล ซึ่งในจำนวนศาลเจ้าจีนทั้ง 13 แห่งนี้ เป็นศาลเจ้าจีนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยตามกฎหมายว่าด้วยที่กุศลสถานชนิดศาลเจ้า พ.ศ. 2563 และจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 123 และตั้งอยู่ที่ดั้งเดิม จำนวน 3 แห่ง คือ ศาลเจ้าแต่จีว ศาลเจ้าไหหลำ ศาลเจ้าฮกเกี้ยน ย้ายที่ตั้งใหม่ด้วยสาเหตุการเวนคืนที่ดินของหน่วยงานราชการ และการจัดซื้อที่ดินรวมถึงการได้รับบริจาคที่ดิน จำนวน 3 แห่ง ส่วนศาลเจ้าจีนอีก 7 แห่ง คือศาลเจ้าก่อตั้งขึ้นใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2557

ศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี นอกจากจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ศูนย์กลางในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน และศูนย์รวมความช่วยเหลือสังคมแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ทางศิลปะด้านสถาปัตยกรรมจีนอีกด้วย อันเนื่องด้วยรูปแบบและลักษณะการก่อสร้างทรงอาคาร ที่แสดงถึงกลิ่นอายและคงความเป็นจีนดั้งเดิมไว้อย่างชัดเจน

ข้อมูลและประวัติศาลเจ้าจีนในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการรวบรวมข้อมูลประวัติศาลเจ้าจีนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี สามารถแบ่งพัฒนาการของศาลเจ้าจีนออกเป็น 2 ช่วง โดยการเรียงลำดับตามปีก่อตั้งของศาลเจ้าแต่ละแห่ง คือ ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 และช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ผู้วิจัยเลือกใช้ช่วงก่อนหลังปี พ.ศ. 2500 ในการแบ่งช่วงพัฒนาการ อันเนื่องจากเหตุการณ์เพลิงไหม้ที่มีผลกระทบต่อศาลเจ้าสองแห่ง ซึ่งเป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองฯ นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาลงหลักปักฐานในพื้นที่อำเภอเมืองฯ ของกลุ่มชนชาวจีนด้วย ข้อมูลศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	ชื่อศาลเจ้า	สร้างปี พ.ศ.	ที่ตั้ง
1.	ศาลเจ้าปึงเถ่ากง ชื่อทางการว่า ศาลเจ้าแต่จีว	ไม่พบปีที่สร้าง (สันนิษฐานว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 230 ปี)	ถนนบ้านดอน
2.	ศาลเจ้าไหหลำ บ้านดอน	พ.ศ. 2443	ถนนตันโพธิ์
		พ.ศ. 2496 (สร้างขึ้นใหม่หลังเหตุเพลิงไหม้ตลาดบ้านดอน)	
3.	ศาลเจ้าฮกเกี้ยน	ก่อนปี พ.ศ. 2496	ถนนตันโพธิ์
		หลังปี พ.ศ. 2496 (สร้างขึ้นใหม่หลังเหตุเพลิงไหม้ตลาดบ้านดอน)	
4.	ศาลเจ้าองค์เปี้ยเซียน มุลินี มุฑิตาจิตธรรมสถาน	ศาลเจ้าแห่งนี้พบ ก่อนปี พ.ศ. 2500 (หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ระบุปี พ.ศ. ที่พบ)	สนามบินดอนนก (สนามบินเก่า ปัจจุบันเป็นที่ตั้งจังหวัดทหารบก สุราษฎร์ธานี)
		หลังปี พ.ศ. 2500	ถนนหน้าเมือง
5.	ศาลหลวงปู่ไต่ฮงกง มุลินีอิกุศล ศรัทธา	พ.ศ. 2500	ห้องแถวแม่กิมเจีย
		พ.ศ. 2505	ถนนรักคืออนุสรณ์

6.	ศาลเจ้าอู๋ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี	พ.ศ. 2508	สนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า ปัจจุบันเป็นที่ตั้งจังหวัดทหารบก สุราษฎร์ธานี)
		พ.ศ. 2524	ถนนชนเกษม ซอย 21
7.	ศาลเจ้าจี้กง มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม “เต็กก่า จีซู่เกาะ” สุราษฎร์ธานี	พ.ศ. 2543	ถนนศรีพูนพิน (ตรงข้ามวัดพระโยค)
8.	ศาลเจ้ากวนอู	พ.ศ. 2544	ซอยไทรอนุสนธิ์
9.	ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม	พ.ศ. 2557	ถนนอำเภอ
10.	ศาลเจ้าตั้งเทียนซาฟู่ห้วงหย่า	ไม่พบปีที่สร้าง (มีการเปลี่ยนจุดที่ตั้ง 3 ครั้ง)	ถนนฉโลกรัฐ
11.	ศาลเจ้าแม่กวนอิม	ไม่พบปีที่สร้าง	ถนนท่าทอง
12.	ศาลเจ้าไฮไ้จื้อ	(มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการด้านสาธารณกุศล)	ถนนตลาดใหม่ ซอย 5
13.	ศาลเจ้าเสี่ยวลิ้มยี่		ถนนเลียงเมือง

ตารางแสดงข้อมูลศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ไม่ปรากฏ “วัดจีน” ซึ่งมีความแตกต่างไปจากพื้นที่จังหวัดอื่นของประเทศไทย ข้อมูลในตารางสามารถเรียงลำดับอายุของศาลเจ้าแต่ละแห่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ศาลเจ้าที่มีหลักฐานปรากฏช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 ในลำดับที่ 1-4 มี ศาลเจ้าปึงเถ่ากง ศาลเจ้าไหหล่า บ้านดอน ศาลเจ้าฮกเกี้ยน และศาลเจ้าองค์โป๊ยเซียโจวซือ มูลนิธิมิทิตาจิตธรรมสถาน ช่วงที่ 2 ศาลเจ้าที่มีหลักฐานปรากฏในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในลำดับที่ 5-10 มีศาลหลวงปู่ไต่ฮงกง มูลนิธิกุศลศรัทธา ศาลเจ้าอู๋ตี้แป๊ะกง ศาลเจ้าจี้กง มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม ศาลเจ้ากวนอู ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม และศาลเจ้าตั้งเทียนซาฟู่ห้วงหย่า ส่วนลำดับที่ 11-13 คือศาลเจ้าที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการด้านสาธารณกุศล มีศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าไฮไ้จื้อ และศาลเจ้าเสี่ยวลิ้มยี่ ศาลเจ้าในลำดับที่ 1-9 มีข้อมูลประวัติดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1: ภาพศาลเจ้าปึงเถ่ากง ภาพที่ 2: ภาพศาลเจ้าไหหล่า บ้านดอน ภาพที่ 3: ภาพศาลเจ้าฮกเกี้ยน
ที่มา (ซ้าย กลางและขวา): ภาพปัจจุบันด้านหน้า (อริปัตย์ นิตยัณรา, บันทึกเมื่อ วันที่ 5 ตุลาคม 2564)

ศาลเจ้าปึงเถ่ากง

ศาลเจ้าปึงเถ่ากง มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า ศาลเจ้าแต้จิว ภายในเมืองค้เทพเจ้า ปึงเถ่ากง เป็นองค์ประธาน พร้อมด้วยเทพเจ้าปึงเถ่ามา เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่ทับทิมพระแม่ธรณี องค์ตัวแป๊ะกงและยี่แป๊ะกง ด้านหน้ามีที่ตีแปบ้อ หรือเสาทิงก ตั้งเด่น

เป็นสง่าอยู่ด้านหน้าของศาลเจ้า และเนื่องจากจุดค้นพบด้วยเบญจรงค์ศิลปะสมัยปลายอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์ขณะทำฐานเสามังกร จึงมีการสันนิษฐานว่าศาลเจ้าแห่งนี้น่าจะมียุไม่ต่ำกว่า 230 ปี (งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี, 2559: 4)

ศาลเจ้าไทหล่า บ้านดอน

ศาลเจ้าไทหล่า บ้านดอน สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2443 โดยชาวจีนชื่อ หู โฉน เงิน ประสานงานร่วมกับชาวจีนในเกาะไทหล่าและชาวไทหล่า บ้านดอน 400 กว่าคนและร่วมกันจัดตั้งชมรมเงินเต๋อเซ่อ หรือ "เส่งเต็กเต" การสร้างศาลเจ้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รวมกระชับความสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในศาลเจ้ามีองค์เจ้าแม่ทับทิมเป็นองค์ประธานของศาลเจ้าไทหล่า บ้านดอน พร้อมด้วยเทพเจ้ากวนอู พระโพธิสัตว์กวนอิม เทพเจ้าเฮียติ่ง ประทับอยู่บนแท่นสักการะภายในศาลเจ้า และด้วยมีชาวจีนมาจากเกาะไทหล่ามากขึ้น ผู้มากราบไหว้เจ้าที่ศาลเจ้ามีจำนวนมากขึ้น จึงทำให้ศาลเจ้าแห่งนี้คับแคบเกินไป ประกอบกับในปี พ.ศ. 2496 ตลาดบ้านดอนเกิดเหตุเพลิงไหม้ครั้งใหญ่เผาอาคารศาลเจ้า คงเหลือแต่ที่ประทับเจ้าแม่ ห้องเก็บเอกสารและตู้นิรภัยเท่านั้น คณะกรรมการ พร้อมด้วยชาวไทหล่า บ้านดอน จึงร่วมกันบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างศาลเจ้าขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2498 มีการบูรณะด้านหน้าศาลเจ้าใหม่เป็นรูปแบบห้องประชุมก่อสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2526 แต่เนื่องจากแรงตอกเสาเข็มจากการก่อสร้างอาคารข้างเคียง จึงทำให้หลังคาศาลเจ้ามีรอยแตกร้าว ในปี พ.ศ. 2529 จึงมีมติเห็นชอบให้บูรณะซ่อมแซมศาลเจ้าครั้งใหญ่ โดยเปลี่ยนรูปแบบอาคารศาลเจ้าเป็นแบบสถาปัตยกรรมจีนโบราณ ใช้เวลาในการบูรณะเป็นเวลา 2 ปี จึงแล้วเสร็จ (สมาคมไทหล่าสุราษฎร์ธานี, 2552: 18-20), (งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี, 2559: 5)

ตำหนักอ่องฮกเกี้ยน

ศาลเจ้าฮกเกี้ยน หรือ ตำหนักอ่องฮกเกี้ยน เป็นศาลเจ้าที่ชาวจีนฮกเกี้ยนได้ร่วมกันก่อสร้างมาตั้งแต่ครั้งอดีต ชาวจีนฮกเกี้ยนรวมกันเป็นกลุ่มชุมชนอาศัยอยู่ในย่านความเจริญ ตั้งแต่ตรอกไม้ไผ่ข้างไปถึงชุมชนตลาดล่าง และร่วมใจกันสร้างศาลเจ้าฮกเกี้ยนขึ้น เพื่อเป็นศูนย์รวมทางศาสนาและประเพณีปฏิบัติของชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวจีนทั่วไป โดยศาลเจ้ามีสภาพอาคารในลักษณะครึ่งตึกครึ่งไม้ เนื่องด้วยนายขอสิว เดินทางไปมาประเทศจีนอยู่เสมอ จึงได้อัญเชิญองค์เทพเจ้าแลฮู่อ่องเอียงจากเมืองเอเหมิง (เมืองเซี่ยเหมิน) มณฑลฮกเกี้ยน จำนวน 3 องค์ (3 พี่น้อง) เป็นองค์ ประธาน ต่อมาได้อัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมและเจ้าแม่ทับทิมมาประดิษฐานเพื่อเป็นเคารพสักการะ

ในปี พ.ศ. 2496 เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ทำลายศูนย์กลางความเจริญของตลาดบ้านดอน ตั้งแต่บริเวณสะพานนริศไปจนถึงตลาดกอบกาญจน์ รวมทั้งศาลเจ้าฮกเกี้ยน ด้วยความศรัทธาและเลื่อมใสต่อองค์เทพเจ้า ชาวจีนฮกเกี้ยนได้ช่วยกันป้องกันและโอบอุ้มองค์เทพเจ้าให้พ้นจากเพลิงไหม้ครั้งนั้นไว้ได้ หลังจากเหตุเพลิงไหม้ชาวจีนฮกเกี้ยนจึงร่วมใจกันก่อสร้างศาลเจ้าขึ้นใหม่ และอัญเชิญองค์เทพเจ้ากลับเข้าสู่ศาลเจ้าดั้งเดิม แต่สำหรับองค์เทพเจ้าแลฮู่อ่องเอียง ได้กลับมาเพียงแค่ 2 องค์ ศาลเจ้าแห่งนี้มีการบูรณะปรับปรุงและสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ เป็นระยะๆ ในปี พ.ศ. 2524 มีการจัดพิธีเปิดใช้อาคารหอประชุมศาลเจ้าฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นอาคารที่ติดอยู่กับศาลเจ้า ปี พ.ศ. 2540 ได้บูรณะปรับปรุงศาลเจ้าครั้งใหญ่เป็นครั้งแรก เช่นจัดสร้างซุ้มประดิษฐานองค์เทพเจ้าใหม่ทั้ง 3 ซุ้ม และจัดตกแต่งป้ายภายในศาลเจ้า ปี พ.ศ. 2548 จัดสร้างเทพประจำประตูศาลเจ้า อีกทั้งมีการบูรณะปรับปรุงศาลเจ้าครั้งใหญ่เป็นครั้งที่ 2 ซึ่งการบูรณะครั้งนี้ได้ปรับปรุงซ่อมแซมทั้งด้านหน้า ด้านหลัง ภายในและภายนอกของศาลเจ้า เช่น การทำพื้นปูกระเบื้อง รั้วด้านหน้า ทาสีอาคารศาลเจ้าและตกแต่งประดับไฟ เป็นต้น ปี พ.ศ. 2550 ได้มีมติเห็นชอบให้เปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์อาคารศาลเจ้าใหม่ เพื่อความสง่างาม ความถูกต้อง พร้อมทั้งมีการให้ชื่อศาลเจ้าเป็น

ภาษาจีนออกเสียงตามที่ถูกผู้ใหญ่นำก่อตั้ง ให้เรียกชื่อว่า "ซุน ฮก เก็ง" แปลว่า "ตำหนักแห่งโชคกลางและความร่มเย็น" พร้อมกันนี้ได้เปลี่ยนชื่อภาษาไทยที่หน้าศาลเจ้าจากเดิมชื่อ "ศาลเจ้าฮกเกี้ยนสุราษฎร์ธานี" เป็น "ตำหนักอ่องฮกเกี้ยนบ้านดอน" ด้วย แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านดอนก็ยังคุ้นกับชื่อเรียกเดิม "ศาลเจ้าฮกเกี้ยนสุราษฎร์ธานี" และได้มีงานฉลองศาลเจ้าฮกเกี้ยนเพื่ออัญเชิญเทพเจ้าประจำศาลเจ้าทั้งหมดเข้าประดิษฐานในศาลเจ้า เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2550 และเปิดให้ชาวจีนฮกเกี้ยน รวมถึงประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไป ได้เข้าเคารพสักการะ ต่อมา ปี พ.ศ. 2561 คณะกรรมการมิตี๋ยักกระถางรูปทั้งหมดในศาลเจ้ามารวมเป็นกระถางใหญ่ ตั้งหน้าประตูศาลเจ้าฮกเกี้ยนฯ และในปี พ.ศ. 2562 คณะกรรมการและผู้ศรัทธาได้ร่วมกันสร้างเทพเจ้าอ่องเอียง องค์ที่ 3 ที่หายไปเมื่อครั้งเกิดเหตุเพลิงไหม้เมื่อปี พ.ศ. 2496 มาประทับในศาลเจ้าฮกเกี้ยนเพื่อเป็นที่สักการะบูชาของชาวฮกเกี้ยนและประชาชนทั่วไป (ศาลเจ้าฮกเกี้ยนสุราษฎร์ธานี, 2564: 1-3), (งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี, 2559: 6)

4

ภาพที่ 4: ภาพศาลเจ้าฮกเกี้ยนในอดีต

ที่มา: ภาพเก่าด้านหน้าก่อนบูรณะ

(ชวน เพชรแก้ว, 2548: 198)

ศาลเจ้าองค์ไ้ยเซียน มูลนิธิมุฑิตาจิตธรรมสถาน

5

6

7

ภาพที่ 5 - 7: ศาลเจ้าไ้ยเซียน มูลนิธิมุฑิตาจิตธรรมสถานในอดีตและปัจจุบัน

ที่มา (ซ้าย): ภาพเก่าจุดที่ตั้งสนามบินดอนนาก (กลาง): ภาพเก่าที่ตั้ง ถนนหน้าเมือง (Facebook มูลนิธิมุฑิตาจิตธรรมสถาน สุราษฎร์ธานี, 2555) (ขวา): ภาพปัจจุบันที่ตั้ง ถนนหน้าเมือง (อธิปตย์ นิตย่นรา, บันทึกเมื่อ วันที่ 5 ตุลาคม 2564)

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 (หลังสงครามโลกครั้งที่ 2) นายจ้งเซ็ง แซ่ลื้อ พร้อมด้วย นายบั้นบั้ง แซ่เฮ้งและคณะ ได้พบศาลเจ้าองค์ไ้ยเซียนโจวชื่อถูกพบที่ตั้งประดิษฐานอยู่ชานเมือง บริเวณสนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า) ต่อมาราชการได้เวนคืนที่ดิน ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี (ค่ายวิภาวดีรังสิต) นายจ้งเซ็ง แซ่ลื้อ พร้อมคณะ จึงจัดซื้อที่ดิน ณ ถนนหน้าเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งในปัจจุบัน และในปี พ.ศ. 2503 ทำการจดทะเบียนเป็นมูลนิธิมุฑิตาจิตธรรมสถาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยและอุภิมภผู้ยากไร้ ด้วยแรงศรัทธาจากบุคคลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงได้มีการก่อสร้างตัวอาคารของมูลนิธิมุฑิตาจิตธรรมสถาน และอัญเชิญองค์ไ้ยเซียนโจวชื่อมาประดิษฐานเพื่อให้ผู้ศรัทธาได้สักการะบูชา รวมถึงการจัดให้มีพิธีกราบไหว้บูชาขององค์ไ้ยเซียนโจวชื่อตามวันเทศกาลประเพณีจีนขึ้น มูลนิธิและสมักรเข้าเป็นสมาชิกสมาคมสันนิบาตมูลนิธิแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2530

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2549 คณะกรรมการมูลนิธิมุขิตาจิตรธรรมสถานได้มีมติขยายพื้นที่เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิ พร้อมจัดสร้างเทวสถานดาวนพเคราะห์ (เก้าแฉแต่ง) และองค์พระมหาโพธิสัตว์กวนอิม แกะสลักจากหินแกรนิตขาวทั้งองค์จากประเทศจีนมีความสูง 12 เมตร ใช้เวลาในการก่อสร้างถึง 5 ปี และทำพิธีเปิดเทวสถานดาวนพเคราะห์ (เก้าแฉแต่ง) และเบิกเนตรองค์พระมหาโพธิสัตว์กวนอิมในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 นอกจากนี้ มูลนิธิมุขิตาจิตรธรรมสถาน ได้มีการสร้างโรงพยาบาลมุขิตาจิตร มูลนิธิมุขิตาจิตรธรรมสถาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผู้ป่วยทั่วไปและผู้ป่วยยากไร้ ทั้งโรคทั่วไปและโรคเฉพาะทางอีกด้วย (มูลนิธิมุขิตาจิตรธรรมสถาน สุราษฎร์ธานี, 2564: 1-2), (งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี, 2559: 21)

ศาลหลวงปู่โตฮองกง มูลนิธิกุศลศรัทธา

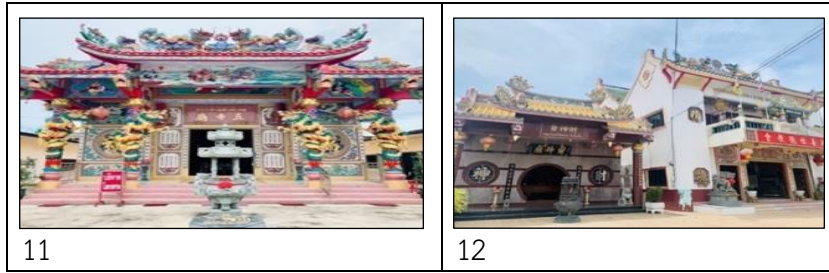

ภาพที่ 8-10: ด้านหน้าศาลหลวงปู่โตฮองกง มูลนิธิกุศลศรัทธาในอดีตและปัจจุบัน

ที่มา (ซ้าย): ภาพเก่าด้านหน้ามูลนิธิกุศลศรัทธา (มูลนิธิกุศลศรัทธาสุราษฎร์ธานี, 2558: 98)

ที่มา (กลางและขวา): ภาพปัจจุบันด้านหน้าและด้านใน (อธิปัตย์ นิตยน์รา, บันทึกเมื่อ วันที่ 5 ตุลาคม 2564)

มูลนิธิกุศลศรัทธาสุราษฎร์ธานี ก่อตั้งโดยชาวจีนโพ้นทะเลในบ้านดอนที่รวมตัวกันเป็นชมรมอย่างไม่เป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 โดยเช่าห้องแถวแม่กิมเจีย ห้องแถวชั้นเดียวในตลาดบ้านดอนเป็นที่ทำการในขณะนั้น เข้าเป็นสมาชิกอุปถัมภ์ของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง กรุงเทพฯ เล็งเห็นถึงความสำคัญในการช่วยเหลือชาวจีนโพ้นทะเลและประกอบศาสนาตามความเชื่อ รวมถึงการจัดการศพตามประเพณีของจีน ต่อมาต้นปี พ.ศ. 2005 ได้รับบริจาคที่ดินจำนวน 50 ตารางวา จากนายเล็กก๊ิง แซ่จั้ง ได้ก่อสร้างที่ทำการชมรมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ภายในประดิษฐานรูปเหมือนหลวงปู่โตฮองกง และได้ชื่อว่า ศาลเจ้าโตฮองกง ต่อมาได้จัดทะเบียนเป็นมูลนิธิเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 ใช้ชื่อว่า มูลนิธิกุศลศรัทธา (เอี้ยงเต็กเซียงตั้ง) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. ส่งเสริมกิจการศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีนิยมทั่วไป 2. บำเพ็ญการสาธารณกุศลและสังคมสงเคราะห์ 3. ส่งเสริมการศึกษาตามสมควรแก่กรณี และ 4. ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง การบริหารมูลนิธิกุศลศรัทธา ช่วงแรกเป็นองค์กรสาธารณกุศลที่คอยช่วยเหลือผู้อื่น และเริ่มมีการจัดหาที่ดินสำหรับสร้างเป็นสุสานของมูลนิธิ เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝังศพตามธรรมเนียมจีน ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 ซื่อที่ดินบริเวณเขาท่าเพชรใกล้กับสวนผัก (ปัจจุบันอยู่ด้านหลังโรงแรมแก้วสมุย) นับแต่นั้นเป็นต้นมามูลนิธิกุศลศรัทธาสุราษฎร์ธานี จึงมีสุสานสำหรับรองรับการฝังศพไร้ญาติและรองรับการฝังศพตามธรรมเนียมจีนปฏิบัติของชาวจีนสืบมาจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2529-2532 ได้มีการร้องขอจากเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เข้าช่วยเหลือผู้ประสบเหตุต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น จึงได้ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุ นอกเหนือจากการเก็บศพในที่เกิดเหตุหรือเก็บศพไร้ญาติ มีการรวมตัวของคณะกรรมการและผู้ที่เป็นนักวิฑูสมัครเล่น ก่อตั้งชมรมอาสาสมัครกู้ภัยและกลายมาเป็นสมาคมนักวิฑูสมัครเล่นสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2533-2534 ได้ส่งเสริมให้จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครกู้ภัยในต่างอำเภอ เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากร ที่มาตามพร้อมกับอุบัติเหตุและอุบัติภัยที่เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว (มูลนิธิกุศลศรัทธาสุราษฎร์ธานี, 2558: 79-96), (งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี, 2559: 8)

ภาพที่ 11: ภาพศาลเจ้าอู่ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี ภาพที่ 12: ภาพศาลเจ้าจี้กง มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม
ที่มา (ซ้ายและขวา): ภาพปัจจุบันด้านหน้า (อธิปัตย์ นิตยน์รา, บันทึกเมื่อ วันที่ 6 ตุลาคม 2564)

ศาลเจ้าอู่ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี

ศาลเจ้าอู่ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี มีองค์ฉื่อกี้กุงเป็นองค์เทพประจำศาลเจ้า เดิมเช่าห้องเพื่อเป็นที่ประดิษฐานองค์ฉื่อกี้กุงอยู่บริเวณสี่แยกการุณราษฎร์ เริ่มก่อสร้างศาลเจ้าชั่วคราวในปี พ.ศ. 2502 บริเวณพื้นที่ว่างหลังบ้านคุณชังมื่อ เชียงหว่อง ซึ่งเป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์ของสนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี (ค่ายวิภาวดีรังสิต) และจึงย้ายไปที่ดินของศาลเจ้าซึ่งเป็นละแวกใกล้เคียงในปี พ.ศ. 2508 โดยให้ชื่อว่า ศาลเจ้าแป๊ะกงสุราษฎร์ธานี ได้อัญเชิญองค์เทพเจ้ามาประดิษฐานเพิ่มอีก 3 องค์ คือ องค์ตัวแป๊ะกง องค์ลิ้โตฮวกซือ และองค์เจ้าแม่กวนอิม เพื่อเป็นที่สักการบูชา แต่ด้วยองค์ฉื่อกี้กุง เป็นมรดกที่บรรพบุรุษของคุณหวนฟุ่ย แซ่คู มอบให้เพื่อดูแล ประกอบกับศาลเจ้ามีองค์เทพมาประดิษฐานเพิ่ม คุณหวนฟุ่ย แซ่คู จึงได้ขออัญเชิญกลับมายังครอบครัวอีกครั้ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ต่อมาทางการได้เวนคืนที่ดินเพื่อขยายพื้นที่ในการจัดสร้างค่ายวิภาวดี ศาลเจ้าจึงต้องย้ายมาตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านพงเพชร ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งใจปัจจุบัน ศาลเจ้ายังได้สร้างอาคารอนุสรณ์ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม กิจกรรม และการประชุมสัมมนาด้วย

ศาลเจ้าแป๊ะกงซำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา จึงได้มีการบูรณะครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2560 โดยให้ชื่อว่าศาลเจ้าอู่ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี ในปีเดียวกันนี้ได้อัญเชิญองค์ฉื่อกี้กุง กลับคืนสู่ศาลเจ้าแป๊ะกงอีกครั้ง ตามเจตนารมณ์ของทายาทคุณหวนฟุ่ย แซ่คู (ศาลเจ้าอู่ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี, 2562: 49-57)

ศาลเจ้าจี้กง มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม “เต็กก่า จีซูเกาะ” สุราษฎร์ธานี

ศาลเจ้าจี้กง หรือ มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม "เต็กก่า จีซูเกาะ" สุราษฎร์ธานี ประกอบพิธีเปิดศาลครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2543 ในเทวสถานแห่งนี้ ประดิษฐานพระอรหันต์จี้กงเป็นองค์ประธานอยู่บนชั้นสอง 2 ของมูลนิธิ พร้อมด้วยเหล่าเทวาอาจารย์ พระเถระโตฮองกง พระโพธิสัตว์กวนอิม เจ้าแม่ทับทิม เพื่อให้ผู้ศรัทธาได้เคารพสักการะ ด้านข้างของศาลเจ้าแห่งนี้ยังมีศาลเทพเจ้าแห่งโชคลาภ หรือ เทพไฉ่ซิงเอี้ย

เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เทวาอาจารย์ คณะก๊อบู้จู้ มูลนิธิเทิดคุณธรรมหาดีใหญ่ "เต็กก่า" ได้มีเทวธรรมชี้แนะให้นายสมชาย จอมเกต ดำเนินการก่อสร้างคุณธรรมสถานขึ้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีเทวบัญชาให้นายโจ้วเจ็กเท้ง เป็นผู้วางแผนงานและให้นายทักชิน ดันตีพิมลพันธ์ ประธานเจ้าหน้าที่ใหญ่เป็นผู้ช่วยดำเนินการในการเตรียมงานก่อสร้างคุณธรรมสถานแห่งนี้ โดยขั้นต้นได้จัดหาอาคารแห่งหนึ่งนอกเมือง ปรับปรุงต่อเติมเป็นที่ทำการ แต่ภายหลังเมื่อคณะก๊อบู้จู้สมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เต็กก่า" จีจินเกาะ กรุงเทพฯ ได้มาทำพิธีอัญเชิญองค์เทวาจารย์ตรวจดูทำเลสถานที่แล้ว เทวาจารย์ได้มีเทวบัญชาชี้แนะว่าควรหาสถานที่กลางเมืองจึงจะเหมาะสมแก่การเผยแผ่คุณธรรม นายสมชาย จอมเกต พร้อมด้วยนายฉ้งห้วยยั้ง และนายอึ้งซุนซิง ปรีกษาหารื้อกันเห็นว่า พื้นที่ว่างบนถนนศรีพุนพิน ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดพระโยคนั้นมีทำเลที่เหมาะสม

จึงเข้ากราบนมัสการท่านเจ้าอาวาสและหารือกับคณะกรรมการวัดพระโยค เพื่อขอเช่าใช้พื้นที่ดังกล่าวสำหรับก่อสร้างเทววิหาร เพื่อดำเนินงานด้านกุศโลบายและการเผยแผ่คุณธรรม ซึ่งได้รับความเมตตาจากท่านเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดพระโยค อนุญาตให้ดำเนินการตามประสงค์

การประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างเทววิหารและสถาปนาศาลเจ้าปู่เกาะขึ้นอย่างเป็นทางการนั้น เทวอาจารย์ได้มีเทวบัญชา ให้จีเอี้ยวเกาะ ณ เมืองปากเซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำการก่อสร้างอาคารสำนักงานชั่วคราวขึ้นก่อน เพื่อจะได้ประกอบพิธีในวันเดียวกัน เทววิหารใช้สถาปัตยกรรมแบบโบราณสมตามเจตนารมณ์ขององค์เทวอาจารย์ ในการก่อสร้างดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่นจนแล้วเสร็จโดยสมบูรณ์ และเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 61 ของสมาคม สหพันธ์การกุศล "เต็กก่า" แห่งประเทศไทย (งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี, 2559: 7)

นอกจากการศึกษาเอกสารข้อมูลประวัติศาลเจ้าเงินที่ตั้งในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีแล้ว ผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ประวัติศาลเจ้าเพิ่มเติม พบว่า เอกสารข้อมูลประวัติศาลเจ้าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 บางแห่งสูญหายไปตามกาลเวลาและไม่ได้มีการจดบันทึกใหม่ เหลือเพียงแต่ข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยวเท่านั้น และมีศาลเจ้าเพียง 3 แห่ง จากศาลเจ้า 9 แห่งที่ยังไม่จดบันทึกข้อมูลประวัติศาลเจ้าอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นศาลเจ้าเงินที่ก่อตั้งขึ้นในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมานี้ (ช่วงปี พ.ศ. 2544-2557) คือ ศาลเจ้ากวนอู ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม และศาลเจ้าตั้งเทียนชำฟูห้วงหย่า

ภาพที่ 13: ภาพศาลเจ้ากวนอู ภาพที่ 14: ภาพศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม ภาพที่ 15: ภาพศาลเจ้าตั้งเทียนชำฟูห้วงหย่า
ที่มา (ซ้าย และกลาง): ภาพปัจจุบันด้านหน้า (อริปัตย์ นิตยน์รา, บันทึกเมื่อ วันที่ 6 ตุลาคม 2564)
(ขวา): ภาพปัจจุบันด้านหน้า (อริปัตย์ นิตยน์รา, บันทึกเมื่อ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2564)

ในส่วนของศาลเจ้าที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการด้านสาธารณกุศลทั้ง 3 แห่งนั้น คือ ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าไฮไต้จื้อ และศาลเจ้าเสี้ยวลิ้มยี่ ผู้วิจัยยังไม่พบเอกสารประวัติรวมถึงข้อมูลที่จะสามารถนำมาประกอบการวิจัยได้

ภาพที่ 16: ศาลเจ้าแม่กวนอิม ภาพที่ 17: ศาลเจ้าไฮไต้จื้อ ภาพที่ 18: ศาลเจ้าเสี้ยวลิ้มยี่
ที่มา (ซ้าย กลางและขวา): ภาพศาลเจ้าที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการด้านสาธารณกุศล
(อริปัตย์ นิตยน์รา, บันทึกเมื่อ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2564)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลประวัติศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีทั้ง 10 แห่ง จัดลำดับตามการแบ่งช่วงสมัยของกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนศาลเจ้าอีก 3 แห่ง ที่ไม่สามารถนำมาประกอบการวิจัยได้นั้น ผู้วิจัยเลือกนำเสนอรายนามศาลเจ้าไว้ท้ายตาราง เพื่อเป็นข้อมูลศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการแบ่งช่วงสมัยสมัยศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	ชื่อศาลเจ้า	สร้างปี พ.ศ.	ปีรัชกาล	ช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
1.	ศาลเจ้าปิงเถ่ากง ชื่อทางการว่า ศาลเจ้า แต้จิว	ไม่พบปีที่สร้าง (สันนิษฐานว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 230 ปี)	ไม่ปรากฏบันทึก	สันนิษฐานว่ามีความเชื่อมโยง มาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น
2.	ศาลเจ้าไหหลำ บ้านดอน	พ.ศ. 2443	ร. 5	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง
		พ.ศ. 2496 (สร้างขึ้นใหม่หลังเหตุเพลิงไหม้ตลาดบ้าน ดอน)	ร. 9	สมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน
3.	ศาลเจ้าฮกเกี้ยน (ตำหนักอ่องฮกเกี้ยน)	ไม่ปรากฏปีสร้าง (ศาลเจ้ามีมาก่อนเหตุการณ์ เพลิงไหม้ตลาดบ้านดอน ปี พ.ศ. 2496)	ไม่ปรากฏบันทึก	สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัย รัตนโกสินทร์ตอนกลาง
		หลังปี พ.ศ. 2496 (สร้างขึ้นใหม่หลังเหตุเพลิงไหม้ตลาดบ้าน ดอน)	ร. 9	
4.	ศาลเจ้าองค์เปี้ยเซียน มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน	ค้นพบก่อนปี พ.ศ. 2500 (หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ไม่ระบุปี พ.ศ.ที่พบ)	ร. 8	สมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน
5.	ศาลหลวงปู่ไต่ฮองกง มูลนิธิ กุศลศรัทธา	พ.ศ. 2500	ร. 9	
		พ.ศ. 2505		
6.	ศาลเจ้าอู๊ดไต้เป้งกง สุราษฎร์ธานี	พ.ศ. 2508		
		พ.ศ. 2524		
7.	ศาลเจ้าจี้กง มูลนิธิส่งเสริม คุณธรรม “เต็กก่า จีซู่เกาะ” สุราษฎร์ธานี	พ.ศ. 2543		
8.	ศาลเจ้ากวนอู	พ.ศ. 2544		
9.	ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม	พ.ศ. 2557		
10.	ศาลเจ้าตุงเทียนซาฟู่ห้วง หย่า	ไม่พบปีที่สร้าง (มีการเปลี่ยนจุดที่ตั้ง 3 ครั้ง)		
11.	ศาลเจ้าแม่กวนอิม	ไม่พบปีที่สร้าง	ไม่ปรากฏบันทึก	สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัย รัตนโกสินทร์ปัจจุบัน
12.	ศาลเจ้าไฮไต้จื้อ	(มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการด้าน สาธารณกุศล)		
13.	ศาลเจ้าเสี้ยวลิมยี่			

ตารางแสดงการแบ่งช่วงสมัยศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีข้างต้น สามารถแบ่งช่วงสมัยการก่อตั้งศาลเจ้าเงิน ออกเป็น 3 ช่วง คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมี 1 แห่ง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง 2 แห่ง และสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน 10 แห่ง

จากตารางเห็นได้ว่าศาลเจ้าเงินที่จัดอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น 1 แห่ง คือ ศาลเจ้าปึงเถ่ากง ตามข้อสันนิษฐานใน คู่มือ 5 ศาลเจ้า 9 วัด (กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ, 2561: 10) กล่าวว่า ขณะทำฐานเสามังกรของศาลเจ้าปึงเถ่ากง มีการขุด ค้นพบถ้วยเบญจรงค์ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงสันนิษฐานว่าศาลเจ้าแห่งนี้มีอายุไม่ต่ำกว่า 230 ปี แต่เมื่อพิจารณาตามข้อมูล ชวน เพชรแก้ว (2005: 107) ที่กล่าวว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ตั้งถิ่นฐาน เป็นชุมชนมาตั้งแต่ก่อนสมัยรัชกาลที่ 3” นั้นหมายความว่า การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณพื้นอำเภอเมืองฯ อาจไม่ได้เข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย แต่เข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 2 ส่วนหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบ อาจเป็นการขนย้าย สิ้นค้าบนเส้นทางการค้าเดิมและสินค้าเกิดชำรุดต้องทิ้งไว้บริเวณดังกล่าว แล้วเกิดการทับถมตามกาลเวลา ด้วยเหตุนี้ จึง สันนิษฐานว่าศาลเจ้าแห่งนี้มีความเชื่อมโยงและก่อสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ศาลเจ้าเงินที่จัดอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางมี 2 แห่ง คือ ศาลเจ้าไทหล่า บ้านดอน สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2443 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนศาลเจ้าฮกเกี้ยน (ตำหนักอ่องฮกเกี้ยน) ไม่ปรากฏปีที่สร้าง ศาลเจ้า 2 แห่งนี้ นอกจากมีจุดที่ตั้ง ใกล้กันแล้ว ยังผ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองสุราษฎร์ธานีเหมือนกัน คือเหตุการณ์เพลิงไหม้ตลาดบ้านดอน และได้รับการ สร้างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2496 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 9 ในช่วงรัตนโกสินทร์ปัจจุบันเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย สันนิษฐานว่า ศาลเจ้าฮกเกี้ยน หรือ (ตำหนักอ่องฮกเกี้ยน) สร้างขึ้นครั้งแรกในปีเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับศาลเจ้าไทหล่า บ้านดอน และจัดอยู่ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางเช่นกัน

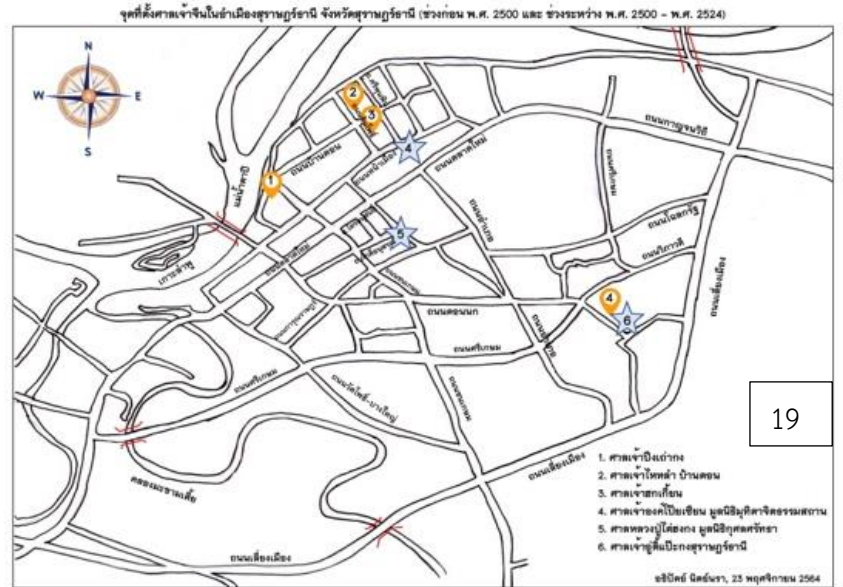
ส่วนศาลเจ้าเงิน 10 แห่ง ที่ก่อสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน คือ ศาลเจ้าองค์ไผ่เขียน มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน ศาลหลวงปู่โตสงฆง มูลนิธิกุศลศรัทธา ศาลเจ้าอู่ตีแปะกงสุราษฎร์ธานี ศาลเจ้าจ๊ก มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม “เต็กก่า จีซูเกาะ” สุราษฎร์ธานี ศาลเจ้ากวนอู ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม ศาลเจ้าตุงเทียนซาฟู่ห้วงหย่า ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าไฮไต้จื้อ และ ศาลเจ้าเสี่ยวลิ้มยี่ เมื่อผู้วิจัยศึกษาข้อมูลประวัติศาลเจ้าพบว่า จากจำนวนศาลเจ้า 10 แห่ง เป็นศาลเจ้าที่ก่อตั้งขึ้นหลังปี พ.ศ. 2500 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 9 จำนวน 9 แห่ง ส่วนศาลเจ้าอีก 1 แห่งนั้น จากข้อมูลประวัติศาลเจ้าระบุว่าถูกค้นพบหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ไม่ระบุปี พ.ศ. เมื่อนำข้อมูลประวัติเทียบกับการแบ่งช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ศาลเจ้าแห่งนี้อาจก่อตั้งขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 8 ตอนปลาย

การศึกษาที่ได้นำเสนอมาข้างต้น พบว่า การก่อสร้างศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นและตอนกลาง มีช่วงเวลาการก่อสร้างที่ห่างกัน แต่สมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันการก่อสร้างศาลเจ้าเงินมีช่วงเวลาใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ศาลเจ้าเงินได้ปรับเปลี่ยนโยกย้ายจุดที่ตั้งตามกาลเวลาและสถานการณ์บ้านเมืองด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้งในส่วนถัดไป

จุดที่ตั้งศาลเจ้าเงินในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จุดที่ตั้งของศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2500 ช่วงที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2500-2524 และช่วงที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน เพื่อง่ายต่อการเข้าใจของผู้อ่าน ผู้วิจัยจึงใช้ สัญลักษณ์จุดตำแหน่งต่างกัน โดยภาพที่ 19 สัญลักษณ์หมุดแทนจุดตำแหน่งในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 สัญลักษณ์รูปดาวแทนจุด ตำแหน่งช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2500-2524 ภาพที่ 20 สัญลักษณ์หมุดแทนจุดตำแหน่งศาลเจ้าที่เปิดให้เข้าเคารพสักการะและ เยี่ยมชมได้ สัญลักษณ์รูปดาวแทนจุดตำแหน่งศาลเจ้าที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการทางด้านสาธารณกุศล มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 19: แผนที่แสดงจุดที่ตั้งศาลเจ้าเงินใน
อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี (ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500
และ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2500-2524)

ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 ปรากฏศาลเจ้าเงินจำนวน 4 แห่ง ในจุดหมายเลข 1 ศาลเจ้าปึงเถ่ากง หมายเลข 2 ศาลเจ้าไหล่ล่า บ้านดอน หมายเลข 3 ศาลเจ้าฮกเกี้ยน และหมายเลข 4 ศาลเจ้าองค์ไผ่เขียน มูลนิธิมุขิตาจิตธรรมสถาน จากภาพแผนที่แสดงจุดที่ตั้งของศาลเจ้าพบว่า ศาลเจ้าในช่วงนี้จะตั้งอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่าใกล้แม่น้ำตาปี หรือ ศูนย์กลางการค้าของตลาดบ้านดอน ซึ่งเป็นจุดขนส่งสินค้าในอดีต มีเพียงศาลเจ้าองค์ไผ่เขียนที่ตั้งอยู่ชานเมือง เป็นพื้นที่ของสนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า) สันนิษฐานว่าเป็นเพราะการกระจายตัวของกลุ่มคนและการขยายตัวของชุมชนด้วย

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2496 เกิดเหตุเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ในตลาดบ้านดอน ตั้งแต่บริเวณสะพานนริศไปจนถึงตลาดกอบกาญจน์ ทำให้ศาลเจ้า 2 ใน 4 แห่งนี้ คือศาลเจ้าไหล่ล่า บ้านดอน และศาลเจ้าฮกเกี้ยน ได้รับผลกระทบถูกเพลิงไหม้เสียหายและสร้างขึ้นใหม่ ณ ที่ตั้งเดิมในเวลาต่อมา

ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2524 จุดที่ตั้งศาลเจ้ามีการเปลี่ยนแปลงคือ จุดหมายเลข 4 ศาลเจ้าองค์ไผ่เขียนโจวซือ มูลนิธิมุขิตาจิตธรรมสถาน ศาลเจ้าแห่งนี้เดิมตั้งอยู่ในพื้นที่ของสนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี (ค่ายวิภาวดีรังสิต) เนื่องจากทางราชการทำการขอเวนคืนที่ดิน จึงทำให้ศาลเจ้าแห่งนี้ต้องเปลี่ยนย้ายที่ไปยังพื้นที่ดินที่จัดซื้อ ณ ถนนหน้าเมือง เป็นจุดที่ตั้งปัจจุบันตามที่ปรากฏสัญลักษณ์รูปดาวในแผนที่

ในช่วงระหว่างปีเดียวกันนี้ มีศาลเจ้าที่ก่อตั้งเพิ่มขึ้น คือสัญลักษณ์รูปดาวในจุดหมายเลข 5 ศาลหลวงปู่ไต้ฮงกร มูลนิธิกุศลศรัทธา และหมายเลข 6 ศาลเจ้าอุดีแป๊ะกงสุราษฎร์ธานี ศาลหลวงปู่ไต้ฮงกร มูลนิธิกุศลศรัทธา แรกตั้งเป็นชมรมโดยเช่าห้องแถวแม่กิ้นเจีย ห้องแถวชั้นเดียวในตลาดบ้านดอน ต่อมาได้รับบริจาคที่ดินและก่อสร้างที่ทำการชมรมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว จากการศึกษาเอกสารประวัติและการลงพื้นที่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นพื้นที่ตั้งแถวเดียวกัน เป็นจุดที่ตั้งปัจจุบันตามแผนที่ ส่วนศาลเจ้าอุดีแป๊ะกงสุราษฎร์ธานี จุดหมายเลข 6 เดิมสร้างศาลแบบชั่วคราวในพื้นที่ว่างของสนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า) และย้ายมาในพื้นที่ที่ศาลเจ้าจัดหาได้ แต่ก็ยังอยู่ในแนวของพื้นที่สนามบินดอนนาก (สนามบินเก่า) เช่นเดิม แต่ไม่มีการย้ายไปเหมือนศาลเจ้าไผ่เขียน สันนิษฐานว่า การขยายพื้นที่จังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี (ค่ายวิภาวดีรังสิต) ขณะนั้นไม่กระทบกับจุดที่ตั้งศาลเจ้า

ภาพที่ 20: แผนที่แสดงจุดที่ตั้งศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน ช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา จุดที่ตั้งศาลเจ้ายังมีการเปลี่ยนแปลง คือ จุดที่ตั้งของศาลเจ้าอู่ตี้เป๊ะกงสุราษฎร์ธานี เนื่องจากการขยายพื้นที่ในการจัดสร้างจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี (ค่ายวิภาวดีรังสิต) จึงทำให้ศาลเจ้าแห่งนี้ต้องย้ายสถานที่ตั้งไปที่จุดหมายเลข 6 ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งปัจจุบัน¹ นอกจากนี้ มีศาลเจ้าที่ก่อตั้งขึ้น (ช่วงปี พ.ศ. 2543-2557) จำนวน 4 แห่ง คือ หมายเลข 7 ศาลเจ้าจิ้งก มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม หมายเลข 8 ศาลเจ้ากวนอู หมายเลข 9 ศาลพระโศภิตร์กวนอิม และหมายเลข 10 ศาลเจ้าตั้งเทียนซำฟู่หองหย่า ซึ่งศาลเจ้าทั้ง 4 แห่งนี้ ก่อสร้างบนพื้นที่ที่สะดวกในการจัดหาและมีความเหมาะสมในการจัดตั้งตามวัตถุประสงค์ของศาลเจ้า ปัจจุบันอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีปรากฏศาลเจ้าที่มีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการทางด้านสาธารณสุขตามสัญลักษณ์รูปดาวในแผนที่

การศึกษาพบว่า การขอเวนคืนที่ดินเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลให้ศาลเจ้าบางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จุดที่ตั้ง การจัดหาพื้นที่จุดที่ตั้งใหม่มีทั้งได้รับการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาและจัดซื้อที่ดินใหม่ ปัจจุบันจุดที่ตั้งของศาลเจ้าจีนเป็นลักษณะกระจุกอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่า หรือใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี ซึ่งทำให้ผู้มีจิตศรัทธาเดินทางเพื่อเข้าเคารพสักการะ การประกอบศาสนพิธีหรือร่วมวัฒนธรรมประเพณีจีนได้อย่างสะดวก

การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนและบทบาทสังคมสงเคราะห์

ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน

จากการศึกษาเอกสารประวัติและสัมภาษณ์ผู้ดูแลศาลเจ้าจีน พบว่า ศาลเจ้าจีนทั้ง 10 แห่ง ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ล้วนเป็นศูนย์กลางในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน และเป็นสื่อกลางระหว่างวัฒนธรรมจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีนและประชาชนทั่วไปในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ดังตารางที่ 2 การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนของศาลเจ้าจีนฯ

¹ จุดที่ตั้งเก่าของศาลเจ้าอู่ตี้เป๊ะกงสุราษฎร์ธานีดูภาพที่ 19

ตารางที่ 3 การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนของศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	ประเพณี / พิธีกรรม	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	งานฉลองวันเกิดองค์เทพเจ้าประจำศาลเจ้า / วันไหว้เจ้า / วันสำเร็จมรรคผลขององค์เทพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.	เทศกาลถือศีล กินเจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3.	เทศกาลหยวนเตี้ยว หรือ ง่วนเซียว ²	✓	✓	✓							
4.	เทศกาลไหว้พระจันทร์	✓									
5.	ประเพณีทิ้งกระจาดวิญญาน ³				✓	✓	✓				
6.	งานล้างป่าช้า				✓	✓					
7.	พิธีศพตามธรรมเนียมจีน				✓	✓	✓				
8.	ทรงเจ้ารักษา/ ขับไล่ภูตผี										✓

หมายเหตุ หมายเลข 1-10 แทนชื่อเรียกของแต่ละศาลเจ้า ซึ่งเรียงตามลำดับอายุความเก่าแก่ของศาลเจ้าแต่ละแห่ง คือ 1. ศาลเจ้าปึงเถ่ากง 2. ศาลเจ้าไหหลำ บ้านดอน 3. ศาลเจ้าฮกเกี้ยน 4. ศาลเจ้าองค์ไผ่เซียนโจวซือ มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน 5. ศาลหลวงปู่ไต้ฮงกง มูลนิธิกุศลศรัทธา 6. ศาลเจ้าอู๋ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี 7. ศาลเจ้าจี้กง มูลนิธิส่งเสริมคุณธรรม 8. ศาลเจ้ากวนอู 9. ศาลพระโพธิสัตว์กวนอิม และ 10. ศาลเจ้าตั้งเทียนชำฟูห้วงหย่า

จากตารางการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนของศาลเจ้าเงินในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ข้างต้นพบว่า ศาลเจ้าทุกแห่งมีความมุ่งมั่นและพยายามที่จะรักษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีจีนให้ได้ครบทุกเทศกาลเหมือนกัน ศาลเจ้าเงินมีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนที่เหมือนและต่างกัน แต่ละศาลเจ้าจะมีการจัดงานวัฒนธรรมประเพณีจีนเป็นประจำทุกปี เทศกาลที่ทุกศาลเจ้ามีการจัดเหมือนกันอย่างเด่นชัด คือ งานฉลองวันคล้ายวันเกิดองค์เทพเจ้าประจำศาลเจ้า วันไหว้เจ้า วันสำเร็จมรรคผลขององค์เทพ ส่วนเทศกาลถือศีลกินเจ มีเพียงศาลเจ้าตั้งเทียนชำฟูห้วงหย่า ไม่มีการจัดกิจกรรมในเทศกาลดังกล่าว เทศกาลหยวนเตี้ยวหรือ ง่วนเซียว มีศาลเจ้าปึงเถ่ากง ศาลเจ้าไหหลำ บ้านดอน และศาลเจ้าฮกเกี้ยน ถือว่าเป็นประเพณีประจำปี เทศกาลไหว้พระจันทร์ มีเพียงศาลเจ้าปึงเถ่ากง เท่านั้น ถือเอาเทศกาลนี้เป็นประเพณีประจำปี ประเพณีทิ้งกระจาดวิญญาน มีศาลเจ้าองค์ไผ่เซียนโจวซือ มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน ศาลหลวงปู่ไต้ฮงกง มูลนิธิกุศลศรัทธา และศาลเจ้าอู๋ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี ถือว่าเป็นประเพณีประจำปี งานล้างป่าช้า มีศาลเจ้าองค์ไผ่เซียนโจวซือ มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน และศาลหลวงปู่ไต้ฮงกง มูลนิธิกุศลศรัทธา ถือเป็นกิจกรรมประจำปี ซึ่งประเพณีเหล่านี้ทุก ๆ ศาลเจ้าจะจัดทำปฏิทินกิจกรรมประจำปีไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากพื้นที่ที่เื้อ้อำนวยและมีการจัดการพิธีอยู่บ่อยครั้ง ศาสนพิธีศพตามธรรมเนียมจีน จึงมีเพียงแค่ศาลเจ้า 3 แห่ง คือศาลเจ้าองค์ไผ่เซียน โจวซือ มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน ศาลหลวงปู่ไต้ฮงกง มูลนิธิกุศลศรัทธา และศาลเจ้าอู๋ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี ที่จะให้อำนวยความสะดวก

² ง่วนเซียว เป็นภาษาแต้จิ๋ว (ขวัญดาว มาอยู่, 2563: 70) เทศกาลหยวนเตี้ยว หรือ ง่วนเซียว คือ เทศกาลหยวนเซียว 元宵节 ในภาษาจีนกลาง ซึ่งศาลเจ้าไหหลำบ้านดอน เรียก “เทศกาลหยวนเตี้ยว” ศาลเจ้าปึงเถ่ากง ศาลเจ้าฮกเกี้ยน และศาลเจ้าอู๋ตี้แป๊ะกงสุราษฎร์ธานี เรียก “เทศกาลง่วนเซียว” นอกจากนี้ เมื่อค้นหาคำพจนานุกรมจีน - ไทย (เอียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2546) พบการออกเสียงตัวอักษร 元 ที่ต่างไป ออกเสียงว่า “元 จ้วง” (เอียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2546: 52) แต่ตัวอักษร 宵 ยังคงออกเสียงเช่นเดิม “宵 เซียว” (เอียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2546: 160) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า “ง่วนเซียว” อาจจะมีการเรียกว่า “จ้วงเซียว” ในภาษาแต้จิ๋วด้วยเช่นกัน

³ เทศกาลทิ้งกระจาดวิญญาน คือ ประเพณีทำบุญอุทิศให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว รวมถึงอุทิศทานให้แก่ดวงวิญญาณยากไร้ไร้ญาติ โดยจะนำข้าวสาร อาหารแห้ง เครื่องนุ่งห่ม และของใช้ที่จำเป็น เช่น ไม้กวาดวิญญาน หลังจากเสร็จพิธีจะนำสิ่งของเหล่านี้ไปบริจาคให้กับผู้ยากไร้ตามที่ตั้งใจจัดในช่วงเดือน 7 ของทุกปี (ชวนเพชรแก้ว, 2548: 106)

ชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีและพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากจะพบการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนที่ปรากฏอย่างแพร่หลายแล้ว ในการศึกษาายังพบว่า มีการทรงเจ้ารักษาและขับไล่ภูติผี ซึ่งมีเพียงศาลเจ้าตั้งเทียบหน้าฟุ้งห่องหย่าที่จะประกอบพิธีดังกล่าว

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงทำให้การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีจีนอย่างเทศกาลถือศีลกินเจที่มีเป็นประจำทุกปีของทุกศาลเจ้า ต้องปรับรูปแบบตามคำสั่งจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ 6874/2564 เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) (ฉบับที่ 69) (มาตรการบังคับใช้ช่วงเทศกาลถือศีลกินเจ) เช่น งดกิจกรรมม้าทรง และกิจกรรมแสดงอภิหารของม้าทรง ลดขั้นตอนและพิธีกรรมให้เหลือเท่าที่จำเป็น การคัดกรองและจำกัดจำนวนคน เป็นต้น และด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าวยังไม่สามารถวางใจได้ จึงทำให้ต้องงดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน แต่ในขณะนี้ศาลเจ้าทุกแห่งสามารถจัดกิจกรรม และประกอบพิธีได้ตามปกติแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นมา

ด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาพบว่า ศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี มี 3 ศาลเจ้าจีนใน 13 แห่ง ที่จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ โดยมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมกิจการศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีนิยมทั่วไป บำเพ็ญการสาธารณกุศลและสังคมสงเคราะห์ ส่งเสริมการศึกษาตามสมควรแก่กรณี รวมถึงให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยและอุปถัมภ์ผู้ยากไร้

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี ศาลหลวงปู่โตฮองกง มูลนิธิกุศลศรัทธาและศาลเจ้าองค์ไผ่เขียนใจชื่อ มูลนิธิมิทิตาจิตรธรรมสถาน ที่คอยปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์อยู่เสมอ

กิจกรรมชมรมหรือโครงการที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์จนเป็นที่ประจักษ์ มีหลากหลายโครงการ เช่น ชมรมอาสาสมัครกู้ภัย กู้ชีพและสมาคมนักวิทยุสมัครเล่นสุราษฎร์ธานี และโครงการอบรมอาสาสมัครกู้ภัย เพื่อยกระดับเป็นอาสาสมัครกู้ชีพ ของศาลหลวงปู่โตฮองกง มูลนิธิกุศลศรัทธา หรือแม้แต่โครงการเปี้ยยังชีพรายเดือน ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากจน ขาดแคลน คนชรา คนพิการ คนปัญญาอ่อน โครงการแวนแก้ว โครงการอุปถัมภ์ผู้ป่วยไร้ญาติและผู้ป่วยทั่วไป โครงการตรวจสุขภาพประจำปีของผู้สูงอายุ และโครงการมอบทุนการศึกษาต่อเนื่องให้กับนักเรียนเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ของศาลเจ้าองค์ไผ่เขียนใจชื่อ มูลนิธิมิทิตาจิตรธรรมสถาน นับได้ว่ากิจกรรมชมรมและโครงการของศาลเจ้าทั้ง 2 แห่งนี้ ได้มีส่วนร่วมจากองค์กรหน่วยงานหลายฝ่าย ไม่ว่าจะหน่วยงานราชการของจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาล สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาพัฒนาการและการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนที่ปรากฏในศาลเจ้าจีน: กรณีศึกษาศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติ พัฒนาการ สถานที่ตั้ง การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน รวมถึงบทบาทสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารข้อมูลศาลเจ้าประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพิ่มเติม จึงทำให้ผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลอันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ศาลเจ้าจีนในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีบางแห่ง อาจกำลังสูญหายไปตามกาลเวลา หรือแม้แตศาลเจ้าจีนที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2543 - 2557 ก็ยังไม่ปรากฏการจดบันทึกประวัติเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นรูปธรรมจนยากที่จะสืบข้อมูลชี้ชัดถึงประวัติการก่อตั้งได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลประวัติ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้ง การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน และบทบาทสังคม สงเคราะห์ของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี แม้ว่ามีลักษณะการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสถานการณ์ แต่ยังคงพบว่าศาลเจ้าทุกแห่งมีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนที่สำคัญ เพื่อแสดงถึง “การรู้จักสามัคคี” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวจีน และ “การร่วมกันรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน” ไว้ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล

1. ด้านประวัติและการเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้งของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

ปัจจุบันในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรากฏศาลเจ้าจีนจำนวน 13 แห่ง เปิดให้ประชาชนรวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้าเคารพสักการะและเยี่ยมชมได้จำนวน 10 แห่ง และมีสภาพขาดการดูแลและไม่เปิดให้บริการทางสาธารณกุศลจำนวน 3 แห่ง

ด้านพัฒนาการของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ตามที่ชวน เพชรแก้ว (2548) กล่าวว่า ชาวจีนที่ติดต่อทำการค้า และเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเมืองฯ (ชุมชนบ้านดอน) คือชาวจีนกลุ่มที่สอง โดยมีชาวไหหลำ ชาวแต้จิ๋ว ชาวกว๋างตุ้งและชาวจีนแคะ จึงอาจเข้าใจได้ว่า ศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี เป็นน้ำพักน้ำแรงของชาวจีนกลุ่มนี้ที่ร่วมใจกันสร้างขึ้น ศาลเจ้าในอำเภอเมืองมีบางแห่งผ่านการบูรณะด้วยเหตุเพลิงไหม้ บางแห่งเปลี่ยนแปลงจุดที่ตั้งด้วยเหตุเวนคืนที่ดิน บางแห่งมีสภาพปิดร้างเพราะขาดการดูแล จุดที่ตั้งในปัจจุบันเป็นลักษณะกระจุกอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่า เรียกได้ว่าตั้งอยู่ในใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี

2. ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนบทบาทสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองของศาลเจ้าจีน

ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน ศาลเจ้าแต่ละแห่งนั้นเริ่มแรกมีความมุ่งมั่นและพยายามที่จะรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีจีนให้ได้ครบทุกเทศกาลเหมือนกัน แต่ด้วยสภาวะสังคม เศรษฐกิจ ทุนทรัพยากรที่มีข้อจำกัด จึงทำให้ศาลเจ้าบางแห่งจำเป็นต้องเลือกจัดงานโดยจัดงานหรือเทศกาลสำคัญที่สุด อาทิเช่น งานฉลองวันเกิดองค์เทพเจ้าประจำศาลเจ้าหรืองานถือศีลกินเจ เป็นต้น นอกจากนี้สาเหตุข้างต้นแล้วยังมีสาเหตุเรื่องโรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อให้การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนของศาลเจ้าจีน คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงปี พ.ศ. 2562-2564 ที่ผ่านมา ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนทุกแห่ง ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามบริบทเงื่อนไขเหตุการณ์ แต่ยังคงมีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีนอยู่โดยการปรับประยุกต์รูปแบบให้เข้ากับบริบทสังคม

ศาลเจ้าจีนนอกจากจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์กลางในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน และศูนย์รวมความช่วยเหลือสังคมแล้ว ศาลเจ้าจีนยังคงเป็นสัญลักษณ์ทางศิลปะด้านสถาปัตยกรรมจีนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องนี้ เน้นศึกษาประวัติ การเปลี่ยนแปลงของตำแหน่งที่ตั้ง และการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจีน รวมถึงบทบาทสังคมสงเคราะห์ในสังคมเมืองฯ ของศาลเจ้าจีนในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยยังพบประเด็นสำคัญและน่าสนใจ เช่น ศิลปะจีนที่ปรากฏในศาลเจ้าจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อาทิ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างกับศิลปะจีนที่ปรากฏในศาลเจ้าจีนพื้นที่อื่น ดังนั้น ควรมีการศึกษารวบรวมข้อมูลศาลเจ้าจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ในแง่มุมที่กว้างขึ้น สมบูรณ์มากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ. (2561). *คู่มือ 5 ศาลเจ้า 9 วัด*. <http://www.suratcity.go.th/web/index.php/th/menu-public-relations-mini-th/sub-menu-02-media-mini-th/sub-orther-media-mini-th/48-art-manual-travel-for-5shrine-and-9-temple-thth>
- ขวัญดาว มาอยู่. (2563). เทศกาลหยวนเซียว (โคมไฟ). *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 3(1), 68-81. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/251369/169287
- คณะกรรมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการศาลเจ้า กรมการปกครอง. (ม.ป.ป.). *ทำเนียบทะเบียนศาลเจ้าทั่วราชอาณาจักร*. เดอะ สยาม เฮอริเทจ.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2544). *วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- งานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุราษฎร์ธานี. (2559). *คู่มือ 5 ศาลเจ้า 9 วัด*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุราษฎร์ทูเดย์.
- จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2527). *สุราษฎร์ธานี*. กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ชวน เพชรแก้ว. (2548). *ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี* [รายงานวิจัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ถ้วนลีเชิง และ บุญยิ่ง ไร่สุขสิริ. (2543). *ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย*. เรือแก้วการพิมพ์.
- เถียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2546). *คัมภีร์ทุนกรเงิน-ไทยฉบับชินหัว (ฉบับค้นศัพท์ตามหมวดนำ)*. อักษรพิทยา.
- นรา พงษ์พานิช, กนกกาญจน์ เมืองแก้วและจารึก อุปลา. (2561). การบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวจีนไหหลำ ณ บ้านเกาะแรต อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(3), 287-302. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/260717/179168>
- มูลนิธิศุภเคราะห์สุราษฎร์ธานี. (2558). *ฉลองครบรอบ 50 ปี และพิธีเปิดอาคารใหม่*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิร์ดครุฑ ศรีเอชเอ็น.
- มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน สุราษฎร์ธานี. (2555). *อัลบั้มรูปภาพ*. <https://www.facebook.com/muthitajit.suratthani/photos>
- มูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน สุราษฎร์ธานี. (2564). *ประวัติศาลเจ้าองค์ไผ่เขียนใจว้อ มุลินธิ มุทิตาจิตธรรมสถาน*. ม.ป.ท.
- ศาลเจ้าฮกเกี้ยนสุราษฎร์ธานี. (2564). *ประวัติศาลเจ้าฮกเกี้ยนสุราษฎร์ธานี*. ม.ป.ท.
- ศาลเจ้าอู่ตี้เป๊ะกงสุราษฎร์ธานี. (2562). *พิธีเปิดศาลเจ้าอู่ตี้เป๊ะกงหลังใหม่*. ม.ป.ท.
- ศูนย์ข้อมูลเกาะรัตนโกสินทร์ หอสมุดวังท่าพระ. (2558). *ศาลหลักเมืองกรุงเทพมหานคร*. <http://www.resource.lib.su.ac.th/rattanakosin/index.php/2014-10-27-08-52-05/2014-10-29-02-26-23/2019-04-18-06-55-30/2019-04-18-04-44-11>
- ศูนย์ข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2564). *คำสั่งจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ฉบับที่ 69) ลว. 4 ต.ค. 64 (มาตรการบังคับใช้ช่วงเทศกาลถือศีลกินเจ)*. https://www.suratthani.go.th/covid19/document/order/p_no_69.pdf
- สมาคมไหหลำสุราษฎร์ธานี. (2552). *การประชุมสันนิบาตองค์กรชาวไหหลำภาคใต้ ครั้งที่ 41*. ม.ป.ท.
- สุรสิทธิ์ อมรรณิษศักดิ์. (2559). เจ้าพ่อเขาตก: เทพารักษ์ไทยที่กลายเป็นเทพเจ้าจีน. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 20(2), 1-21. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu/article/view/82706/65713>
- อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช. (2561). *ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: มติชน.